EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2024 05 15
COM(2024) 195 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Reglamento (ES) 2018/841 (LULUCUF reglamentas) veikimo, teikima pagal 17 straipsnio 2 dalį, iš dalies pakeistą Reglamentu (ES) 2023/839

1. Įvadas

Žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės (LULUCF) sektorius apima dirvožemį, augalus ir kitą biomasę, kurie gali būti ir CO_2 šaltinis (t. y. išmeta į atmosferą CO_2), ir CO_2 absorbentas (t. y. absorbuoja iš atmosferos CO_2). Šio sektoriaus išmetamas ir absorbuojamas ŠESD kiekis yra įtrauktas į ES 2030 m. klimato srities tikslą 2018 m. įsigaliojusiu Reglamentu (ES) 2018/841[1] (toliau – LULUCF reglamentas).

Europos žaliojo kurso[2] dalimi esančiame Europos klimato teisės akte[3] nustatytas tikslas visos ES ekonomikos mastu iki 2030 m. grynąjį išmetamųjų teršalų kiekį sumažinti bent −55 proc., palyginti su 1990 m. lygiu, ir tikslas ne vėliau kaip iki 2050 m. užtikrinti poveikio klimatui neutralumą. Priėmus Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkinį[4], LULUCF reglamentas 2023 m. buvo iš dalies pakeistas[5], kad būtų atsižvelgta į didesnius užmojus. Jame nustatyti nauji šio sektoriaus 2030 m. tikslai ir supaprastintos pareigos teikti ataskaitas.

Žemės sektorius atlieka svarbų vaidmenį siekiant ES poveikio klimatui neutralumo tikslo. Jis gali suteikti ilgalaikės su klimatu susijusios naudos tiek klimato kaitos švelninimo, tiek prisitaikymo prie jos požiūriu ir prisidėti prie Paryžiaus susitarime nustatytų ilgalaikių klimato srities tikslų įgyvendinimo.[6]. Be to, šis sektorius siūlo visuomenei įvairias kitas gyvybiškai svarbias paslaugas, pavyzdžiui, tvarios biomasės, kuri gali pakeisti iškastinius arba daug anglies dioksido išskiriančius produktus, medžiagas ir energiją, gamybą, kuria taip pat prisidedama prie perėjimo prie žiedinės ir neutralaus poveikio klimatui bioekonomikos, maisto produktų gamybą, biologinę įvairovę ir ekosistemines paslaugas, kurios yra labai svarbios didinant atsparumą klimato kaitos poveikiui.

Kaip nustatyta LULUCF reglamento 17 straipsnio 2 dalyje, Komisijai pavesta įvertinti reglamento veikimą per šešis mėnesius nuo pirmojo bendros pažangos įvertinimo pagal Paryžiaus susitarimą, kuris buvo atliktas 2023 m. gruodžio mėn. per COP28.

2. LULUCF reglamento veikimo vertinimas

Pagrindinis persvarstyto LULUCF reglamento tikslas – iki 2030 m. padidinti grynąjį dėl su žeme susijusios veiklos absorbuojamą ŠESD kiekį ES dar −42 mln. tonų CO_2 ekvivalentu (Mt

[1] 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/841 dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų, išmetamų ir absorbuojamų dėl žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės, kiekio įtraukimo į 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 ir Sprendimas Nr. 529/2013/ES, OL L 156, 2018 6 19, p. 1.

[2] https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_lt

[3] 2021 m. birželio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1119, kuriuo nustatoma poveikio klimatui neutralumo pasiekimo sistema (Europos klimato teisės aktas), OL L 243, 2021 7 9, p. 1.

[4] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „55 % tikslas – pasiekiamas. ES 2030 m. klimato tikslo įgyvendinimas siekiant neutralizuoti poveikį klimatui“, COM(2021) 550 *final*.

[5] 2023 m. balandžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/839, kuriuo dėl taikymo srities, ataskaitų teikimo ir atitikties taisyklių supaprastinimo ir valstybių narių 2030 m. tikslų nustatymo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2018/841 ir dėl stebėsenos, ataskaitų teikimo, pažangos stebėjimo ir peržiūros tobulinimo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2018/1999, OL L 107, 2023 4 21, p. 1.

[6] https://unfccc.int/files/meetings/paris_nov_2015/application/pdf/paris_agreement_english_.pdf

CO_2 ekv.), palyginti su 2016–2018 m. laikotarpio metiniu vidurkiu. Tikimasi, kad dėl to bendras grynasis absorbuojamas ŠESD kiekis Sąjungos lygmeniu bus −310 Mt CO_2 ekv. 2021–2025 m. laikotarpiu valstybės narės skirtingoms žemės apskaitos kategorijoms turi taikyti specialias apskaitos taisykles ir laikytis nulinio debeto įsipareigojimo, o tai reiškia, kad į apskaitą įtrauktas išmetamas ŠESD kiekis neturi viršyti į apskaitą įtraukto absorbuojamo ŠESD kiekio, kaip nustatyta 7–9 straipsniuose. 2026–2030 m. laikotarpiu papildomas sumažinimo 42 Mt CO_2 ekv. tikslas apima visas LULUCF ataskaitų kategorijas ir paskirstomas valstybėms narėms pagal individualius tikslus, remiantis jų tvarkoma dalimi visame tvarkomos žemės plote. Pagal nacionalinius 2030 m. tikslus reikalaujama, kad kiekviena valstybė narė padidintų savo klimato srities užmojus žemės naudojimo politikos srityje.

2026–2030 m. laikotarpiui nustatytais tikslais reglamente nustatyti ataskaitų teikimo reikalavimai suderinami su ataskaitų teikimo taisyklėmis, galiojančiomis UNFCCC teikiamoms ŠESD apskaitos ataskaitoms. Tai suteiks tiek valstybių narių, tiek ES lygmens politikos formuotojams geresnių duomenų, kad jie galėtų laiku suplanuoti, parengti ir įgyvendinti papildomą sektoriaus politiką ir priemones.

Pagal LULUCF reglamento 17 straipsnio 2 dalį šioje ataskaitoje pateikiama:

- lankstumo priemonių poveikio vertinimas;
- LULUCF reglamento indėlio siekiant poveikio klimatui neutralumo tikslo ir Paryžiaus susitarimo tikslų vertinimas;
- socialinio ir darbo poveikio, įskaitant poveikį lyčių lygybei, vertinimas;
- tarptautiniu lygmeniu padarytos pažangos, susijusios su taisyklėmis, reglamentuojančiomis Paryžiaus susitarimo 6 straipsnio 2 ir 4 dalis, vertinimas;
- dabartinės tendencijos ir ateities projekcijos, susijusios su žemės ir žemės ūkio sektoriuose išmetamu ir absorbuojamu šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekiu, taip pat reglamentavimo galimybės, siekiant užtikrinti tų tendencijų ir projekcijų suderinamumą su tikslu ilguoju laikotarpiu sumažinti išmetamą ŠESD kiekį visuose ekonomikos sektoriuose, laikantis Sąjungos poveikio klimatui neutralumo tikslo.

2.1.Lankstumo priemonių poveikis

Kad valstybėms narėms būtų padėta pasiekti tikslus, tam tikromis sąlygomis jos gali pasinaudoti lankstumo mechanizmais. Norint pasinaudoti šiais lankstumo mechanizmais, būtina kolektyviai laikytis bendro ES nulinio debeto įsipareigojimo (2021–2025 m. laikotarpiu) arba pasiekti bendrą ES tikslą (2026–2030 m. laikotarpiui).

Abiem reikalavimų vykdymo laikotarpiais bus taikoma bendro pobūdžio lankstumo priemonė, pagal kurią valstybė narė galės nuspręsti kompensuoti savo deficitą pagal LULUCF reglamentą, atimdama lygiavertį tos valstybės narės metinių išmetamųjų teršalų kvotų kiekį pagal Pastangų pasidalijimo reglamentą (PPR)[7], jei valstybė narė yra pasiekusi savo PPR tikslą. Tas pats

[7]2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/842, kuriuo, prisidedant prie klimato politikos veiksmų, kad būtų vykdomi įsipareigojimai pagal Paryžiaus susitarimą, valstybėms narėms nustatomi įpareigojimai 2021–2030 m. laikotarpiu sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų metinį kiekį ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013, OL L 156, 2018 6 19, p. 26.

taikoma priešinga kryptimi: jei valstybė narė nepasiekia savo PPR tikslo, perteklius pagal LULUCF reglamentą, taikant apribojimą, gali būti perkeltas į PPR.

Be to, 2021–2025 m. laikotarpiu valstybės narės gali pasinaudoti lankstumo priemone dėl natūralių trikdžių tvarkomos miško žemės atžvilgiu. 2026–2030 m. laikotarpiu valstybės narės turės galimybę naudotis nauju žemės naudojimo lankstumo mechanizmu, kad būtų galima spręsti dėl natūralių trikdžių, ilgalaikio klimato kaitos poveikio arba išskirtinai didelės organinio dirvožemio dalies susidariusio perteklinio grynojo išmetamo teršalų kiekio problemą.

Lankstumo priemonės pirmą kartą bus taikomos tik 2027 m. atliekant patikrą, kaip valstybės narės laikosi savo įsipareigojimų, remiantis 2021–2025 m. laikotarpio ŠESD apskaitos duomenimis.

2.2.LULUCF indėlis siekiant poveikio klimatui neutralumo tikslo

Nors LULUCF sektorius šiuo metu yra anglies dioksido absorbentas, nerimą kelianti pastarojo dešimtmečio LULUCF absorbento mažėjimo tendencija išlieka. 2021 m. ES anglies dioksido absorbentas pasiekė –230 Mt CO_2 ekv. grynojo absorbuojamo kiekio lygį. Pasėliai, pievos, šlapynės ir gyvenvietės yra pagrindiniai šio sektoriaus išmetamųjų teršalų šaltiniai ES lygmeniu, nes tvarkomuose organiniuose dirvožemiuose pasėlių plotuose išmetama ypač daug teršalų. Miškai atlieka svarbų vaidmenį, nes jie sudaro didžiąją dalį viso LULUCF absorbento. Sąjungos absorbento mažėjimą didžiąja dalimi lemia sumažėjęs grynasis absorbentas miškuose, daugiausia dėl padidėjusio kirtimo ir stabilizavusio arba šiek tiek sumažėjusio miškų augimo[8]. Šį pokytį lemiantys veiksniai apima ekonominius veiksnius, senėjančius miškus ir sanitarinį kirtimą po natūralių trikdžių. Vis dažnesni ir stipresni natūralūs trikdžiai, pvz., vėjovarta, vabzdžių protrūkiai, miškų gaisrai ir sausros, taip pat mažėjančios pastangos įveisti miškus tampa vis didesnėmis problemomis Europos miškams.

Prieiga prie kokybiškų duomenų yra būtina pažangos stebėjimo, politikos vertinimo ir būsimų priemonių planavimo sąlyga. Todėl pagal persvarstytą LULUCF reglamentą valstybės narės privalo laipsniškai siekti didesnio tikslumo ataskaitų teikimo srityje, taikydamos pažangesnius metodus, nustatytus Tarpvyriausybinės klimato kaitos komisijos gairėse[9]. Gerinti stebėseną, ataskaitų teikimą ir tikrinimą (SATT) šiame sektoriuje galima tiek dėl technologinės pažangos, tiek dėl politikos. Nuolat kuriami ir tampa plačiai prieinami nauji stebėsenos sprendimai, visų pirma aviacinio arba palydovinio stebėjimo technologijos. Šie pokyčiai suteikia puikių galimybių politikos formuotojams parengti veiksmingas ir efektyvias priemones, kuriomis būtų skatinamas didesnio masto ir atsparus dėl su žeme susijusios veiklos vykstantis anglies dioksido absorbavimas. Siekdama padėti valstybėms narėms šiame svarbiame procese, Komisija kartu

[8] https://doi.org/10.1186/s13021-023-00234-0

[9] Kaip nustatyta Valdymo reglamento V priedo 3 dalyje, geresnė ŠESD apskaita turėtų būti grindžiama tikslesniais, išsamesniais, savalaikiškesniais ir geografiškai tikslesniais duomenimis, gaunamais naudojantis, pvz., skaitmeninėmis duomenų bazėmis, geografinėmis informacinėmis sistemomis (GIS) ir nuotoliniais stebėjimais, įskaitant programos „Copernicus“ palydovus „Sentinel“ ir paslaugas, arba kitomis viešosiomis ar komercinėmis paslaugomis.

su Europos aplinkos agentūra (EAA) paskelbė atnaujintą LULUCF vadovą[10]. Jo paskirtis – padėti įvairiems suinteresuotiesiems subjektams susipažinti su LULUCF reglamentu ir palengvinti jo įgyvendinimą vietoje. Juo siekiama skleisti patirtį ir gerąją praktiką, kaip geresnė ŠESD stebėsena žemės sektoriuje gali padėti įgyvendinti politiką. Šiuo tikslu Komisija taip pat reguliariai rengia techninį seminarą UNFCCC ataskaitų klausimais[11].

Tvariai gaunama biomasė atliks svarbų vaidmenį skatinant neutralaus poveikio klimatui ir tvarią žiedinę ES bioekonomiką. Neseniai EAA paskelbtoje Europos biomasės ataskaitoje daroma išvada, kad dėl biomasės ES vyksta didelė konkurencija, kurią lemia daug jos galutinio naudojimo būdų, pavyzdžiui, maisto, žaliavų, energetikos, klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos, biologinės įvairovės ir kitų ekosisteminių paslaugų srityse[12]. Įvairūs galutinio naudojimo būdai turėtų būti kruopščiai subalansuoti, taikant tinkamą politiką ir paskatas.

2.3.Pažanga tarptautiniu lygmeniu

Paryžiaus susitarimo 2 straipsnyje nustatytas ilgalaikis tikslas užtikrinti, kad pasaulio temperatūros didėjimas būtų gerokai mažesnis nei 2 °C, palyginti su ikipramoninio laikotarpio lygiu, dedant pastangas, kad temperatūros didėjimas neviršytų 1,5 °C. Jame taip pat nustatytas tikslas didinti gebėjimą prisitaikyti prie neigiamo klimato kaitos poveikio ir skatinti atsparumą klimato kaitai.

2023 m. spalio mėn. ES pateikė atnaujintus nacionaliniu lygmeniu nustatytus įpareigojančius veiksmus[13], rengdamasi užbaigti pirmąjį bendros pažangos įvertinimą[14], kuris buvo atliktas tų pačių metų gruodžio mėn. per COP28. Pranešimuose dėl atnaujintų nacionaliniu lygmeniu nustatytų įpareigojančių veiksmų pateikiama daugiau informacijos apie politiką ir priemones, kurios padės ES iki 2030 m. bent 55 proc. sumažinti jos grynąjį išmetamą ŠESD kiekį.

Kalbant apie Paryžiaus susitarimo 6 straipsnį, COP28 padaryta nedidelė pažanga priimant struktūrinį požiūrį į 6 straipsnio 2 dalies dėl dvišalės prekybos įgyvendinimą. Kalbant apie 6 straipsnio 4 dalį, Šalys nepriėmė priežiūros organo rekomendacijos dėl metodinių gairių ir veiklos, susijusios su absorbavimu[15].

2.4.Socialinis poveikis bei poveikis darbo jėgai ir galimybės

[10] https://climate-energy.eea.europa.eu/topics/climate-change-mitigation/land-and-forests/reports
[11] https://forest.jrc.ec.europa.eu/en/activities/lulucf/workshops/
[12] *The European biomass puzzle*, EAA ataskaita Nr. 8/2023
[13] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14286-2023-INIT/lt/pdf
[14] Paryžiaus susitarimo 14 straipsnyje nustatytas bendros pažangos įvertinimas – tai procesas, per kurį Šalys kas penkerius metus vertina bendrą pažangą, padarytą siekiant Susitarimo tikslų, ir nustato spragas bei sprendimo būdus, taikytinus iki 2030 m. ir vėlesniu laikotarpiu.
[15] https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/article-64-mechanism

Kaip pabrėžiama Komisijos ilgalaikėje ES kaimo vietovių vizijoje[16], kaimo vietovių gamtos ištekliai yra labai svarbūs kuriant tvarią ir klestinčią ateitį. Visoje ES vyrų ir moterų užimtumas kaimo vietovėse skiriasi 13 procentinių punktų (palyginti su 10 procentinių punktų miestuose), o kai kuriose valstybėse narėse šis skirtumas siekia daugiau kaip 20 procentinių punktų. ES lyčių lygybės veiksmų plane konkrečiai sprendžiami lyčių nelygybės kaimo vietovėse klausimai.

Tinkamai tvarkomas kaimo kraštovaizdis padeda užtikrinti deramą darbą ir pragyvenimo šaltinius, ekologines sistemas ir biologinę įvairovę, taip pat didinti atsparumą klimato kaitai ir rizikai. Labai svarbu remti ūkininkus, girininkus ir kaimo verslininkus, kurie sudaro sąlygas pereiti prie žalesnės visuomenės ir ekonomikos.

3. Tendencijos LULUCF ir žemės ūkio sektoriuose

Valdymo reglamentas[17] yra visapusiškos valdymo sistemos, skirtos ES klimato srities tikslams ir uždaviniams pasiekti, pagrindas. 2019 m. valstybės narės pateikė savo pirmuosius nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus (NEKSVP), kurie yra pagrindinė strateginio politikos planavimo priemonė, padedanti iki 2050 m. užtikrinti poveikio klimatui neutralumą ir atsparumą. 2023 m. valstybės narės peržiūrėjo ir atnaujino savo NEKSVP, kad juose būtų atsižvelgta į didesnius 2030 m. klimato srities užmojus pagal Europos klimato teisės aktą ir Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkinį, be kita ko, LULUCF ir žemės ūkio sektoriuose. Teikdamos ŠESD apskaitos ataskaitas, valstybės narės rengia savo esamų ir papildomų priemonių poveikio išmetamam ir absorbuojamam ŠESD kiekiui projekcijas.

Vis dėlto Komisija savo vertinime nustatė, kad daugumoje atnaujintų NEKSVP projektų nėra nei pakankamai plataus užmojo, nei pakankamų su žeme susijusių klimato politikos veiksmų[18]. Labai nedaug valstybių narių numatė konkretų būdą, kaip pasiekti savo nacionalinius grynojo absorbuojamo kiekio tikslus, arba ėmėsi pakankamų veiksmų, kad padėtų ūkininkams, girininkams ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams kurti šiuos tikslus atitinkančius tvarius verslo modelius.

3.1.Tendencijos ir projekcijos LULUCF sektoriuje

[16] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Ilgalaikė ES kaimo vietovių vizija: stipresnės, sujungtos, atsparios ir klestinčios kaimo vietovės iki 2040 m.“ COM (2021) 345 *final*.

[17] 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 663/2009 ir (EB) Nr. 715/2009, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/22/EB, 98/70/EB, 2009/31/EB, 2009/73/EB, 2010/31/ES, 2012/27/ES ir 2013/30/ES, Tarybos direktyvos 2009/119/EB ir (ES) 2015/652 ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 525/2013, OL L 328, 2018 12 21, p. 1.

[18] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Atnaujintų nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų projektų ES masto vertinimas Svarbus žingsnis siekiant didesnių 2030 m. energetikos ir klimato srities tikslų pagal Europos žaliąjį kursą ir planą „RePowerEU“, COM(2023) 796 *final*.

2021–2025 m. laikotarpiu taikant dabartines LULUCF apskaitos taisykles, preliminarus 2021 m. apskaitytas balansas, pagrįstas 2023 m. ŠESD apskaitos duomenimis, parodė esant nedidelį kreditą (t. y. į apskaitą įtrauktas absorbuotas ŠESD kiekis šiek tiek viršijo apskaitytą išmestą ŠESD kiekį) – −14 Mt CO_2 ekv.[19] Todėl pirmaisiais 2021–2025 m. laikotarpio metais Sąjunga bendrai laikosi nulinio debeto įsipareigojimo[20].

Šiuo metu ES sunkiai sekasi siekti 2030 m. grynojo absorbuojamo kiekio tikslo. Numatoma, kad taikant esamas priemones, bendras grynasis absorbuojamas ŠESD kiekis 2030 m. bus −239 Mt CO_2 ekv., o taikant papildomas priemones – −260 Mt CO_2 ekv., tad iki ES 2030 m. tikslo trūksta maždaug 50–70 Mt CO_2 ekv.

Prognozuojama, kad nuo 2025 m. grynasis su miško žeme susijęs absorbuojamas ŠESD kiekis ES iki 2030 m. taikant esamas priemones nuolat mažės iki maždaug −310 Mt CO_2 ekv. , o taikant papildomas priemones – iki −320 Mt CO_2 ekv. Manoma, kad grynasis pasėlių išmetamas teršalų kiekis, kuris šiuo metu sudaro maždaug 38 proc. ES LULUCF sektoriuje išmetamo teršalų kiekio, iki 2025 m. šiek tiek padidės arba nesikeis, o vėliau iki 2030 m. laipsniškai mažės: taikant esamas priemones, sumažės iki 32 Mt CO_2 ekv., o taikant papildomas priemones – iki 27 Mt CO_2 ekv. Numatoma, kad grynasis pievų išmetamas teršalų kiekis, kuris šiuo metu sudaro maždaug 12 proc. ES LULUCF išmetamo teršalų kiekio, dėl tarpinių svyravimų iki 2030 m. nesikeis ir, taikant esamas priemones, pasieks 12 Mt CO_2 ekv., o 2030 m. taikant papildomas priemones – 10 Mt CO_2 ekv. Prognozuojama, kad taikant esamas priemones, grynasis šlapynių išmetamas teršalų kiekis laipsniškai mažės ir iki 2030 m. pasieks 13 Mt CO_2 ekv. lygį, o taikant papildomas priemones – 12 Mt CO_2 ekv. lygį. Remiantis projekcijomis, su nukirsto medžio produktais susijęs grynasis absorbuojamas išmetamųjų teršalų kiekis nuolat didės ir pasieks beveik −35 Mt CO_2 ekv. lygį pagal scenarijų, kai bus taikomos esamos arba papildomos priemonės[21].

Tikėtina, kad klimato kaitos poveikis ir biologinės įvairovės nykimas lems dažnesnius ir stipresnius natūralius trikdžius. Bus labai svarbu greitai nukreipti šią neigiamą tendenciją priešinga linkme, kad būtų pasiekti ES klimato srities tikslai, kartu didinant ES žemės sektoriaus atsparumą, kad būtų užtikrinti stabilūs ilgalaikiai absorbentai.

3.2.Tendencijos ir projekcijos žemės ūkio sektoriuje

Šiuo metu žemės ūkio sektoriuje išmetamas ne CO_2 teršalų kiekis sudaro apie 11 proc. viso ES išmetamo ŠESD kiekio, kurio maždaug du trečdalius išmeta ūkiniai gyvūnai. Nuo 2005 m. išmetamųjų teršalų kiekis šiame sektoriuje nekito – iš apskaitos duomenų matyti, kad 2005–2021 m. jis kasmet lėtai mažėjo 0,7 Mt CO_2 ekv. EAA[22] apskaičiavo, kad išmetamųjų teršalų kiekio sumažinimas, kurio tikimasi nuo šiandien iki 2040 m., bus nereikšmingas, kad galėtų padėti pasiekti ilgalaikį poveikio klimatui neutralumo tikslą. Numatoma, kad dėl sumažėjusio išmetamųjų teršalų kiekio kituose sektoriuose ir sunkumų visiškai sumažinti išmetamųjų teršalų

[19] Patobulinus ŠESD apskaitą, vis dar atliekami perskaičiavimai, kurie gali turėti įtakos šiam rezultatui.
[20] Klimato politikos veiksmų pažangos ataskaita. Europos Komisija, 2023 m.
[21] Remiantis valstybių narių pateiktais duomenimis, susijusiais su prognozėmis, 2023 m. pateikti duomenys (EAA).
[22] EAA informacinis pranešimas Nr. 17/2022.

kiekį žemės ūkio sektoriuje, iki 2040 m. žemės ūkis taps sektoriumi, kuriam tenka didžiausia išmetamo ŠESD kiekio dalis, sudaranti maždaug pusę viso ES išmetamo ŠESD kiekio[23].

Iš naujausių valstybių narių projekcijų matyti, kad taikant esamas priemones, išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo tempas iki 2030 m. reikšmingai nesikeis (1 proc., palyginti su 2021 m., arba vidutiniškai 0,6 Mt CO_2 ekv. per metus). Atsižvelgus į papildomas priemones, bendras prognozuojamas žemės ūkio išmetamas teršalų kiekis iki 2030 m. sumažės maždaug 5 proc. (per metus vidutiniškai 2,2 Mt CO_2 ekv.). Reikia dėti daugiau pastangų, siekiant nustatyti ir įgyvendinti tinkamas poveikio švelninimo priemones žemės ūkio sektoriuje.

3.3.Naujausi politikos pokyčiai

Be Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkinio, dar yra keletas kitų Europos žaliojo kurso iniciatyvų, kuriomis siekiama didinti LULUCF sektoriaus atsparumą, kartu apsaugant ir skatinant ekosistemines paslaugas ir perėjimą prie efektyvaus išteklių naudojimo žiedinės ekonomikos.

Kad būtų padidintas aukštos kokybės kriterijus atitinkančio anglies dioksido absorbavimo lygis, Komisija pasiūlė ES anglies dioksido absorbavimo sertifikavimo reglamentavimo sistemą[24], kurią teisėkūros institucijos neseniai priėmė. Sistema apima trijų skirtingų rūšių veiklą: sekvestruojamąjį ūkininkavimą, anglies dioksido saugojimą produktuose ir nuolatinį absorbavimą. Be to, privačios iniciatyvos, susijusios su savanoriškomis anglies dioksido rinkomis, gali papildyti ir toliau skatinti didelio masto anglies dioksido absorbavimo diegimą. Sistema ne tik suteiks žemės valdytojams naujų verslo galimybių, bet ir skatins tvarios žiedinės bioekonomikos augimą, nes bus sertifikuojami anglies dioksido saugojimo produktai, pavyzdžiui, statybos medžiagos iš medienos. Galiausiai tai gali padėti valstybėms narėms pasiekti jų LULUCF tikslus. Siekdama paskatinti pramoninį anglies dioksido surinkimą ir jo naudojimą biologiniuose produktuose arba nuolat jį saugoti, Komisija neseniai priėmė Komunikatą dėl pramoninio anglies dioksido tvarkymo[25].

Geros būklės ekosistemos prisideda prie anglies dioksido sekvestracijos ir atsparumo klimato kaitai ir padeda didinti gyventojų gerovę. Tokia veikla kaip durpynų drėgnumo atkūrimas gali turėti didelį teigiamą poveikį biologinei įvairovei. Gamtos atkūrimo teisės akte[26], kuris yra vienas iš pagrindinių ES biologinės įvairovės strategijos elementų[27], raginama nustatyti privalomus tikslus atkurti nualintas ekosistemas, visų pirma tas, kurios turi didžiausią potencialą surinkti ir saugoti anglies dioksidą, taip pat užkirsti kelią gaivalinėms nelaimėms ir

[23] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Mūsų ateities užtikrinimas. Europos 2040 m. klimato srities tikslas ir siekis iki 2050 m. užtikrinti poveikio klimatui neutralumą kuriant tvarią, teisingą ir klestinčią visuomenę“, COM(2024) 63 *final*.
[24]Pasiūlymas dėl EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTO, kuriuo sukuriama Sąjungos anglies dioksido absorbavimo sertifikavimo sistema, COM(2022) 672 *final*.
[25] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Siekis – plataus užmojo pramoninis anglies dioksido tvarkymas ES“, COM(2024) 62 *final*.
[26] Pasiūlymas dėl EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTO dėl gamtos atkūrimo, COM(2022) 304 *final*.
[27]Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2030 m. ES biologinės įvairovės strategija. Gamtos grąžinimas į savo gyvenimą“, COM(2020) 380 *final*.

sumažinti jų poveikį. Be to, Reglamentu dėl miškų naikinimo[28] siekiama sumažinti ES poveikį pasauliniam miškų naikinimui, skatinant naudoti produktus, pagamintus nenaikinant miškų.

Siekiant padidinti anglies dioksido absorbavimo mastą, galima pasinaudoti įvairiais finansavimo iš viešojo ar privačiojo sektoriaus šaltinių mechanizmais. ES teikia finansavimą pagal bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP), tad valstybės narės turi galimybę įtraukti sekvestruojamojo ūkininkavimo priemones į savo atnaujintus BŽŪP strateginius planus. Jos taip pat gali remti tvaraus valdymo praktikos diegimą pagal valstybės pagalbos taisykles, kurios buvo peržiūrėtos ir kuriomis sudaromos sąlygos teikti miškų ekosistemines paslaugas, pavyzdžiui, reguliuoti klimatą ir atkurti biologinę įvairovę.

Kitos turimos ES lėšos, skirtos anglies dioksido absorbavimui didinti, yra programos LIFE ir „Europos horizontas“ ir sanglaudos politikos fondai. Kadangi geros būklės dirvožemis yra vienas iš pagrindinių klimato kaitos švelninimo, prisitaikymo prie jos ir žemės ūkio veiklos aspektų, pagal programą „Europos horizontas“ pradėta įgyvendinti Europos dirvožemio būklės gerinimo misija[29]. Misijos planas – įsteigti 100 gyvųjų laboratorijų, kurios vadovautų perėjimui prie geros būklės dirvožemio iki 2030 m., skatinant sektorių bendradarbiavimą, kad būtų sprendžiami su visais žemės naudojimo būdais susiję klausimai.

Kalbant apie pokyčių LULUCF sektoriuje stebėsenos sritį, pasiūlyme dėl miškų stebėsenos sistemos[30] nustatyta ES masto miškų stebėsenos sistema, kuria bus užtikrinta galimybė laiku gauti aukštos kokybės standartizuoto formato duomenis. Tai suteiks valstybėms narėms galimybę laiku taikyti veiksmingas ir ekonomiškai efektyvias priemones, taip skatinant stipresnius ir atsparesnius anglies dioksido absorbentus ir kartu remiant tvarią žiedinę bioekonomiką. Ši sistema yra vienas iš pagrindinių 2030 m. ES miškų strategijos[31] rezultatų, kuriuo pripažįstamas daugiafunkcis miškų vaidmuo. Be to, pasiūlymu dėl direktyvos dėl dirvožemio stebėsenos ir atsparumo[32] bus padedama siekti LULUCF tikslų. Geros būklės dirvožemis sekvestruoja daugiau anglies dioksido, o geresnė žemės ir dirvožemio stebėsena padės nustatyti priemones, kurios suteikia didžiausią naudą klimatui.

2023 m. Komisija priėmė gaires dėl ES geros būklės dirvožemio finansavimo galimybių[33]. Siekiant sustiprinti miškų daugiafunkciškumą, buvo parengtos Gamtiškosios miškotvarkos gairės[34] ir Valstybinių ir privačių išmokų už miškų ekosistemų funkcijas sistemų kūrimo

[28]2023 m. gegužės 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/1115 dėl tam tikrų su miškų naikinimu ir alinimu siejamų biržos prekių ir produktų tiekimo Sąjungos rinkai ir jų eksporto iš Sąjungos, kuriuo panaikinimas Reglamentas (ES) Nr. 995/2010, OL L 150, 2023 6 9, p. 206.

[29] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES misijos po dvejų metų: pažangos vertinimas ir tolesni veiksmai“, COM(2023) 457 *final*.

[30]Pasiūlymas dėl EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTO dėl stebėsenos sistemos Europos miškų atsparumui didinti, COM(2023) 728 *final*.

[31] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Nauja 2030 m. ES miškų strategija“, COM(2021) 572 *final*.

[32]Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl dirvožemio stebėsenos ir atsparumo (Dirvožemio stebėsenos teisės aktas), COM(2023) 416 *final*.

[33] Komisijos tarnybų darbinis dokumentas *Guidance on EU funding opportunities for healthy soils,* pridedamas prie Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl dirvožemio stebėsenos ir atsparumo (Dirvožemio stebėsenos teisės akto), SWD(2023) 423 *final*.

[34] https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/2d1a6e8f-8cda-11ee-8aa6-01aa75ed71a1

gairės[35]. Siekdama sudaryti dar palankesnes sąlygas diegti sekvestruojamąjį ūkininkavimą taikant biologinei įvairovei palankią praktiką, 2023 m. Komisija paskelbė Biologinei įvairovei palankaus miško įveisimo, miško atkūrimo ir medžių sodinimo gaires[36] ir gaires dėl pirminių miškų ir sengirių, kurie yra vienos iš turtingiausių ES ekosistemų, turinčių dideles anglies sankaupas, apibrėžimo, kartografavimo ir griežtos apsaugos[37]. 2023 m. lapkričio mėn. įsigaliojo peržiūrėta Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyva[38], kurioje primenami įpareigojimai laikytis LULUCF kriterijų gaminant kurą iš miško biomasės.

3.4. Žemės, maisto, energetikos ir bioekonomikos sektorių reglamentavimo galimybės siekiant neutralizuoti poveikį klimatui

Neseniai paskelbtame Komunikate dėl Europos 2040 m. klimato politikos tikslo ir poveikio klimatui neutralumo tikslo rekomenduojamas 2040 m. tikslas – grynąjį išmetamą ŠESD kiekį sumažinti 90 proc., palyginti su 1990 m. lygiu. Kaip matyti iš poveikio vertinimo[39], norint šį tikslą pasiekti, absorbuojamas anglies dioksido kiekis (anglies dioksido kiekis, pašalintas iš atmosferos vykstant absorbavimui dėl su žeme susijusios veiklos ir pramoniniam absorbavimui) turėtų siekti iki 400 Mt CO_2 ekv. lygį. Šis rekomenduojamas tikslas atitinka Europos mokslo patariamosios tarybos klimato kaitos klausimais (toliau – Patariamoji taryba)[40] rekomendacijas ir dera su Europos klimato teisės akto nuostatomis dėl ŠESD biudžeto, atitinkančio ES įsipareigojimus pagal Paryžiaus susitarimą.

Kaip ir visi kiti sektoriai, LULUCF sektorius atlieka svarbų vaidmenį siekiant ES 2040 m. klimato srities užmojo ir kartu prisideda prie ES apsirūpinimo maistu savarankiškumo ir tvarios žiedinės bioekonomikos. Taikant tinkamą politiką ir priemones, turėtų būti įmanoma sumažinti žemės ūkio sektoriuje išmetamą ne CO_2 teršalų kiekį[41] ir kartu padidinti su žeme susijusį anglies dioksido absorbentą, didinant dirvožemio ir miškų pajėgumą kaupti daugiau anglies dioksido. Dėl šio abiem aspektais naudingo derinio bendras žemės ūkio, žemės naudojimo ir miškininkystės sektorių poveikis klimatui galėtų tapti neutralus.

Žemės tvarkymas yra glaudžiai susijęs su maisto produktų gamyba ir perdirbimu. Patariamoji taryba savo naujausioje ataskaitoje[42] pažymi, kad visą sistemą apimantis metodas suteikia galimybę nustatyti tarpsektorines klimato kaitos švelninimo galimybes, įskaitant gamintojų,

[35] Komisijos tarnybų darbinis dokumentas *Guidance on the Development of Public and Private Payment Schemes for Forest Ecosystem Services*, SWD(2023) 285 *final*.
[36] Komisijos tarnybų darbinis dokumentas *Guidelines on Biodiversity-Friendly Afforestation, Reforestation and Tree Planting*, SWD(2023) 61 *final*.
[37] Komisijos tarnybų darbinis dokumentas *Commission Guidelines for Defining, Mapping, Monitoring and Strictly Protecting EU Primary and Old-Growth Forests*, SWD(2023) 62 *final*.
[38] 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, OL L 328, 2018 12 21, p. 82.
[39] Analizė grindžiama scenarijais, atspindinčiais iki 2023 m. kovo mėn. buvusią politiką ir priemones. Valstybės narės savo galutinius nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus pateiks 2024 m., į juos galbūt įtraukusios papildomų priemonių.
[40] ESABCC (2023), DOI: 10.2800/609405.
[41] Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, pridedamas prie Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Mūsų ateities užtikrinimas. Europos 2040 m. klimato srities tikslas ir siekis iki 2050 m. užtikrinti poveikio klimatui neutralumą kuriant tvarią, teisingą ir klestinčią visuomenę“, COM(2024) 63 *final*.
[42] ESABCC (2024). DOI: 10.2800/216446

vartotojų ir tarpinių maisto tiekimo grandinės dalyvių galimybes, ir juo užtikrinama, kad būtų laikomasi nuoseklaus požiūrio į įvairių aplinkos, ekonominių ir socialinių aspektų pusiausvyrą. Ataskaitoje taip pat pažymima, kad rinka grindžiamų mechanizmų nustatymas žemės ūkio ir žemės naudojimo sektoriuose galėtų būti veiksminga priemonė, padedanti skatinti maisto vertės grandinės dalyvius pereiti prie mažiau taršių procesų. Taip pat bus sudarytos sąlygos sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį ten, kur tai padaryti yra ekonomiškai efektyviausia, ir galėtų būti suteikta didelių paskatų didinti LULUCF sektoriuje absorbuojamą anglies dioksido kiekį. Patariamoji taryba taip pat mano, kad geresnis BŽŪP suderinimas su ES klimato srities užmojais taip pat galėtų atlikti svarbų vaidmenį.

Integruotas politikos metodas maisto sektoriuje suteiktų žemės valdytojams galimybę taikyti vienas kitą papildančius praktinius klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos būdus. Vykdant biologinei įvairovei palankią žemėtvarką, padidės absorbuojamo anglies dioksido kiekis, ES anglies dioksido absorbento atsparumas ir dirvožemio derlingumas.

Tvariai gaunami ilgaamžiai anglies dioksido saugojimo produktai, pavyzdžiui, statyboje naudojama mediena, gali padidinti absorbuojamo anglies dioksido kiekį ir prisidėti prie kitų sektorių priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo. Juos naudojant, tvari žiedinė bioekonomika gali suteikti žemės valdytojams naujų verslo galimybių, nes ES ekonomikoje iškastinio kuro anglį keičia biomasė. Be to, atsiranda naujų sekvestruojamojo ūkininkavimo metodų, kuriuos taikant gali būti absorbuojamas didesnis anglies dioksido kiekis, pavyzdžiui, anglies dioksido sekvestracija vykdant tvarią veiklą pakrančių jūrų ekosistemose (mėlynoji anglis), kuri taip pat gali prisidėti prie klimato kaitos švelninimo.

3.5.Išvados ir tolesni veiksmai

Nors LULUCF sektorius ir toliau yra anglies dioksido absorbentas, nerimą kelianti pastarojo dešimtmečio LULUCF absorbento mažėjimo tendencija išlieka. Atsižvelgdama į daugybę politikos pokyčių nuo LULUCF reglamento įsigaliojimo maždaug prieš šešerius metus, Komisija kartu su šia ataskaita pradės reglamento vertinimą. Įsigaliojus anglies dioksido absorbavimo sertifikavimo sistemai, atliekant vertinimą bus įvertinta galima nauda ir kompromisai, susiję su tvarių ilgaamžių anglies saugojimo produktų, kurie turi grynąjį teigiamą anglies sekvestracijos poveikį, įtraukimu į LULUCF reglamento taikymo sritį[43].

Vertinimo tikslas taip pat yra įvertinti, ar reglamentas atitinka geresnio reglamentavimo principus (veiksmingumas, efektyvumas, aktualumas, nuoseklumas ir ES pridėtinė vertė), ir išnagrinėti supaprastinimo ir administracinės naštos mažinimo galimybes. Taip ES galės pasimokyti iš praeities, kad padėtų ateityje priimti sprendimus ir nustatyti tobulintinas sritis formuojant būsimą politiką po 2030 m. Galiausiai siekiama užtikrinti, kad žemės sektoriaus politikos sistema ir toliau atitiktų paskirtį ir kad ji būtų veiksminga priemonė siekiant pagrindinio tikslo – užtikrinti tvarios žiedinės bioekonomikos poveikio klimatui neutralumą.

[43] Žr. LULUCF reglamento 17 straipsnio 3 dalį.